

УДК 338.48-6:615.8+502.174(477.87)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ КОСТРИНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Вікторія Добей, Микола Карабінюк

Ужгородський національний університет, м. Ужгород, Україна

У статті проаналізовано основні природні ресурси на території Костринської територіальної громади Закарпатської області та особливості їх використання в лісокористуванні, сільському господарстві, рекреаційно-туристичній діяльності та ін. Описано просторові особливості концентрації господарського впливу та обсяги використання природних ресурсів громади. Особливу приділено визначенню впливу Ужанського національного природного парку на систему природокористування і подальший розвиток рекреації та туризму.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, природні ресурси, біологічні ресурси, господарське освоєння, рекреаційно-туристична діяльність, Костринська територіальна громада.

MODERN TRENDS OF RECREATIONAL AND TOURIST ACTIVITIES IN THE CARPATHIAN BIOSPHERE RESERVE IN THE CONDITIONS OF WAR

Victoria Dobei, Mykola Karabiniuk

Uzhhorod national university, Uzhhorod, Ukraine

The article analyzes the main natural resources on the territory of Kostrynska territorial community of Transcarpathian region and the peculiarities of their use in forestry, agriculture, recreation and tourism, etc. The spatial features of the concentration of economic influence and the volume of use of the community's natural resources are described. Particular attention is paid to determining the impact of the Uzhanskyi National Nature Park on the system of nature management and further development of recreation and tourism.

Keywords: united territorial community, natural resources, biological resources, economic development, recreational and tourist activity, Kostrynska territorial community.

Вступ. Реалізація реформи децентралізації в Україні супроводжувалася виділенням потенційно самостійних територіальних утворень, подальше існування і розвиток яких безпосередньо пов'язані із їхньою самодостатністю та економічною стабільністю. На шляху цього ключовим є ефективне використання природних ресурсів, які безпосередньо впливають на економічне становище територіальної громади, соціально-культурний розвиток та інше. Різноманітність природних ресурсів є передумовою розвитку промисловості, сільського господарства, народного промислу, рекреаційно-туристичної діяльності та ін.

Однією із новоутворених територіальних громад у Закарпатській області є Костринська сільська територіальна громада (ТГ), яка за новим адміністративно-

територіальним устроєм області входить до складу Ужгородського району [6]. На сьогодні комплексний географічний аналіз території з оцінкою сучасного стану та диференціації природних ресурсів Костринської ТГ відсутній. Для розробки сучасної стратегії розвитку громади необхідним є систематизація інформації про обсяги та можливості використання природних ресурсів, ефективне освоєння яких із збереженням екологічного балансу може забезпечити формуванню гармонійної системи природокористування. Також черговим кроком національної програми оптимізації територіальних громад є визначення пріоритетних напрямків розвитку та розробка документації щодо перспектив їх просторового розвитку. Також у сучасних умовах російсько-української війни та масштабного знищення природно-ресурсного потенціалу держави актуальним є системний аналіз перспектив використання наявних природних ресурсів для подальшого економічного розвитку кожного регіону та України загалом.

Виклад основного матеріалу. У процесі впровадження децентралізації в Україні відбулася трансформація адміністративного устрою Закарпатської області, у результаті чого тут на площі 12 777 км² створено 64 об'єднаних сільських та міських територіальних громад. Однією із таких новостворених об'єднаних територіальних громад є Костринська сільська територіальна громада (ТГ) [4]. Вона офіційно створена 12 червня 2020 року шляхом об'єднання Костринської, Вишківської, Лютянської і Солянської сільських рад колишнього Великоберезнянського району [4].

Костринська ТГ розміщена у верхів'ї басейну річки Уж та характеризується складним рельєфом, різноманіттям природних умов і ресурсів. Її загальна площа становить 21,5 км², а адміністративним центром територіальної громади є село Кострина. Досліджувана громада розміщена на крайній північно західній частині Закарпатської області у верхів'ї басейну річки Уж та межує із чотирма об'єднаними територіальними громадами Ужгородського району та однією громадою Мукачівського району (рис. 1).

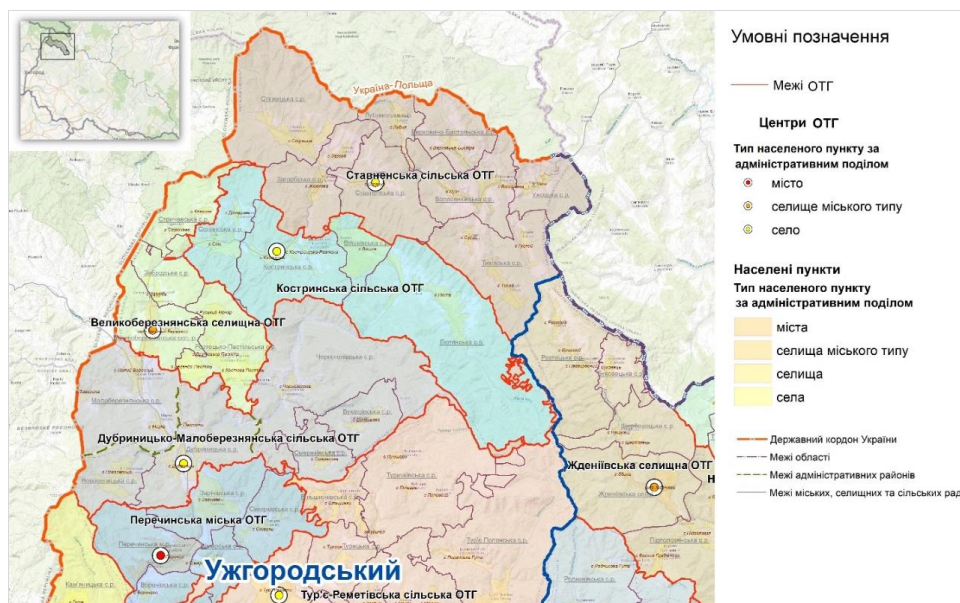

Рисунок 1. Розміщення Костринської ТГ у структурі адміністративно-територіального устрою Закарпатської області [6]

Характерною рисою Костринської ТГ є своєрідна різноманітність природних ресурсів. У результаті складної геологічної будови з численними тектонічними порушеннями в Дуклянській зоні та домінування крейдових флішовий порід територія громади характеризується сильно розчленованим середньогірним рельєфом з системою витягнутих гірських пасм та річкових улоговин. Тут зафіксовані поклади кам'яної солі та газу. Територія також багата на мінеральні води вуглекислого та хлоридно-натрієвого типу. Помірний кліматичні умови та достатня кількість опадів сприяли поширенню лісової рослинності, у структурі якої домінують букові ліси. Флористичні та фауністичні ресурси також характеризуються високою різноманітністю.

Одним із основних багатств Костринської територіальної громади є ліси. У минулому основним лісокористувачем було Державне підприємство «Великоберезнянський лісгосп», до складу якого входила територія головно верхів'я басейн р. Люта. Станом на сьогодні всі ліси Закарпатської області в розпорядженні Карпатського лісового офісу Державного підприємства «Ліси України», в структурі якого знаходяться 36 філій [3]. Однією із них є «Ужгородське лісове господарство», до складу якого ввійшли землі лісгосподарського призначення головно в околицях с. Люта та на південь від г. Красія. Згідно даних з геоінформаційної платформи кадастрових даних [1], загальна площа земель лісгосподарського призначення у межах Костринської ТГ становить понад 7,5 тис. га. Лісгосподарська діяльність найактивніше ведеться у верхів'ї басейну р. Люта.

Використання лісових ресурсів та вирубка лісів на території Костринської ТГ також відбувається за межами Ужгородського лісового господарства. Близько 50 % території досліджуваної громади входить до складу Ужанського НПП, який складається із п'яти природоохоронних науково-дослідних відділень (ПНДВ) загальною площею 46 147 га [5]. Одним із них є Костринське ПНДВ, яке цілісно знаходиться на території Костринської громади та є осередком впровадження природоохоронного режиму. До важливих заходів поліпшення санітарного стану лісів в Ужанському НПП є санітарні рубки пошкоджених деревостанів. Згідно лімітів на використання природних ресурсів у межах території Ужанського НПП на 2022 рік в межах Костринського ПНДВ заготівля деревини в порядку рубок формування та оздоровлення лісів (санітарна рубка) була лімітована обсягом використання 580 м³ деревини, із яких 109 м³ була заражена трутовиком [5].

Одним із основних природних ресурсів для людини є земельні ресурси. Територія Костринської ТГ характеризується низьким рівнем сільськогосподарського освоєння земель, оскільки вона розміщена в середньогірному лісовому ярусі із переважання слабродючих бурих гірсько-лісових ґрунтів. Загальна частка сільськогосподарських земель у структурі земельних угідь громади не перевищує 25 %. Посівні площі у розрахунку на одного мешканця тут коливаються в межах 0,1-0,6 га [4].

Гірський рельєф та суворі кліматичні умови на найвищих гірських хребтах Костринської ТГ сприяли формуванню своєрідного рослинного покриву. До унікальних природних ресурсів громади належать значні площі проростання чорниці звичайної (*Vaccinium myrtillus* L.) на виположених ділянках верхів'я басейну р. Люта.

Різнманіття ландшафтів, наявність цікавих природних об'єктів та помірні кліматичні умови є сприятливими для розвитку в Костринській ТГ рекреації та

туризму. За умови їх ефективної організації та контролю за участі місцевого населення, місцевого самоврядування та відповідних регулюючих органів рекреаційно-туристична діяльність є одним із найбільш екологічно чистих видів природокористування. На сьогодні територія Костринської ТГ є однією із найбільш чистих та віддалених в Закарпатській області.

Основним рекреаційно-туристичним осередком в Костринській ТГ є гірсько-лижний курорт «Красія» [2]. Він розташований у мальовничій ущелині в межах села Вишка. Гірськолижні траси лежать на північному схилі гори Красія на висоті понад 1000 м н.р.м. За часів Радянського Союзу тут була розташована гірськолижна база «Локомотив». Гірсько-лижний курорт також у минулому називали «Кострино» за назвою села та залізничної станції, яка розташована в 7 км від гірськолижної бази [2]. Також на розвиток рекреаційно-туристичної діяльності в Костринській ТГ важливу роль відіграють мінеральні води. Зокрема, у селах Кострина та Сіль є мінеральні джерела типу «Нафтуса», «Нарзан» та «Єсентуки» [4].

До основних рекреаційних об'єктів Костринської ТГ також належать гірські вершини, букові праліси, цікаві геологічні утворення та ін. У результаті на сьогодні територією громади розроблено низку туристичних маршрутів та шляхів, які охоплюють найбільш атраційні природні рекреаційні об'єкти. Однак, формування рекреаційної сфери та експлуатація природних ресурсів Костринської ТГ повинні враховувати особливі правила природоохоронного режиму на значній частці своєї території. Зокрема, західна частина громади орієнтовно від с. Сіль до с. Вишка знаходиться у межах найбільшого тут природоохоронного об'єкту – Ужанського НПП [5]. На території парку є 17 екотуристичних маршрутів, загальною протяжністю більше 140 кілометрів, та 5 екологічних стежок [5]. Також облаштована мережа рекреаційних зон з місцями відпочинку та наметовими полями, є бесідки і колиби.

Висновки. Різноманітність природних ресурсів сприяли розвитку різних напрямів господарювання на території Костринської ТГ. Одним із основних видів використання природних ресурсів є лісокористування, яка переважно проводиться у верхів'ї басейну р. Люта на території оновленого Ужгородського лісового господарства. Загальна площа земель лісогосподарського призначення у межах Костринської ТГ становить понад 7,5 тис. га. Основною лісоексплуатаційною деревиною в Ужгородському лісовому господарстві є букові ліси, які на території Костринської громади є домінуючими у лісовому ярусі. Санітарні рубки також проводяться на території Ужанського НПП, у межах якого знаходиться близько 50 % території досліджуваної громади. Територія Костринської ТГ характеризується низьким рівнем сільськогосподарського освоєння ґрунтів. Загальна частка с/г земель у структурі земельних угідь громади не перевищує 25 %, а посівні площі у розрахунку на одного мешканця тут коливаються в межах 0,1-0,6. Тут також сезонно місцевим населенням проводиться збір чорниці.

Близько половини території Костринської ТГ знаходиться в межах Ужанського НПП із суттєвими обмеженнями в господарському навантаженні на природне середовище. У цьому контексті актуальним є зосередження уваги місцевих органів влади на розвиток рекреаційно-туристичної діяльності, яка уже зараз активно розвивається на базі гірсько-лижного курорту «Красія» та самого ж Ужанського НПП. У межах Костринської ТГ наявна значна кількість унікальних природних рекреаційних

IV науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених
«ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ,
СУСПІЛЬСТВА ТА ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

Україна, м. Ужгород, 24-26 травня 2023 р.

об'єктів, облагородження та популяризація яких може стати запорукою прогресу громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геоінформаційна платформа кадастрових даних. URL: <https://kadastr.live> (дата звернення: 18.05.2023)
2. Гірськолижний курорт «Красія». Офіційний сайт. URL: <https://krasiya.info/ua/> (дата звернення: 01.06.2023)
3. Західне міжрегіональне управління лісового та мисливського господарства. Офіційний сайт. URL: <https://w.forest.gov.ua> (дата звернення: 18.05.2023)
4. Костринська сільська об'єднана територіальна громада / Децентралізація. URL: <https://kostrynska-gromada.gov.ua/> (дата звернення: 01.06.2023)
5. Ужанський національний природний парк. Офіційний сайт. URL: <https://uzhanskyi-park.in.ua/> (дата звернення: 01.06.2023)
6. Управління містобудування та архітектури Закарпатської ОДА. URL: <https://zakarpatoblarch.gov.ua/obyednani-terytorialni-gromady> (дата звернення: 11.05.2023)